

NOU ESCENARI, NOUS COMPROMISOS PER CATALUNYA

FORO DE LA NUEVA ECONOMÍA

Barcelona, 22 de març de 2007

Catalunya ha viscut els darrers anys un canvi de clima polític. Un canvi, cal dir-ho, sense conseqüències catastròfiques: l'ecosistema del planeta polític català és molt diferent del de la mare Terra.

Valguin per a l'analogia amb el canvi climàtic l'explotació electoralista poc respectuosa amb el país, les agressions externes, la tèbia consciència catalanista en determinats sectors socioeconòmics, la passivitat general davant el malbaratament de recursos o l'escalfament de temperatures estatutari i postestatutari, ara sobtadament refredat per un Govern que s'ha aplicat a prendre totes les mesures necessàries per a tornar a un clima d'estabilitat i calma general. Ha tingut a favor el fet que el centre de les tempestes s'ha traslladat al nord cantàbric i a la capital de l'Estat, però tothom sap que aquest tipus de núvols es mouen de manera imprevisible.

Així, doncs, aquest canvi climàtic, o politicoclimàtic, ha deixat gran part de la vida pública catalana desorientada, sense acabar de conèixer el nou terreny, el nou paisatge polític, que no tornarà a ser el mateix d'abans. Cal centrar-se a entendre el nou mapa resultant d'aquest canvi, a fer anàlisis i a prendre decisions a partir del seu ús. Podem dir allò que no és ni pitjor ni millor que l'anterior, sinó que és diferent: és el mapa d'ara, el mapa sobre el qual cal treballar en clau de present i en clau de futur.

En aquest sentit, al marge dels debats que l'actualitat mediàtica genera –i devora– a gran velocitat, ens cal recuperar el debat de fons al voltant del model de societat i de país, al voltant de l'adaptació de Catalunya al nou context socioeconòmic, productiu, cultural, fins i tot, gosaria dir, al context vital del nostre temps.

QUIN ÉS L'ESCENARI EN QUÈ CAL SITUAR AQUEST DEBAT SOBRE EL MODEL DE PAÍS?

Tots el coneixem, però l'hem de tenir sempre present. El marc general és el de la globalització, el d'un món cada cop més interconnectat en què cauen les barreres de les distàncies comunicatives, en què les fronteres estatals sovint es difuminen, però on els estats continuen fent el paper de l'actor principal.

Un món que viu uns anys de grans moviments migratoris, amb els efectes que això té per a qualsevol país. En el cas de Catalunya, per exemple, l'any 1998 érem poc més de sis milions d'habitants, amb un 1,97% d'estrangers. Les dades revisades del padró del 2006 ens diuen que ja no som sis milions, sinó 7,2, amb gairebé un milió d'estrangers, el 12,8% de la població. D'aquests 7,2 milions de persones, el 63% ha nascut a Catalunya. Per tant, no és cap determinisme històric el que fa d'aquests més de set milions una nació, sinó l'interès comú sobre el present i el futur, els projectes de progrés social i econòmic, la mateixa necessitat col·lectiva que ja va posar les bases del catalanisme i de la Catalunya moderna al segle XIX.

Deia que en vuit anys hem rebut una fecunda onada migratòria, una onada que encara no ha frenat. I això implica un esforç immens per al país, un esforç per adaptar la sanitat, l'educació, l'habitatge, les polítiques socials i el sistema de l'estat del benestar a la demanda creixent; per convertir el *xoc cultural* en un *diàleg cultural* enriquidor; per garantir la convivència i la cohesió social. En només vuit anys Catalunya ha canviat de color demogràfic, social i cultural. Això vol dir noves prioritats públiques específiques sobre les quals la Generalitat i els ajuntaments han d'actuar de manera prioritària, amb una urgència i una proximitat que la lentitud d'un Estat que es resisteix a descentralitzar el seu poder no satisfà.

En aquests mateixos anys, el món transformava l'esfera productiva i econòmica. Un exemple és l'augment de l'*offshoring*, amb dos aspectes: la deslocalització i la contractació externa. Es pot discutir si això tindrà o no un efecte positiu net en l'economia domèstica a llarg termini –com assenyala un estudi recent de La Caixa–, però el que no admet discussió, el que urgeix de tenir present, és que a

curt i a mitjà termini està provocant situacions molt greus en el món laboral i en la societat catalana. Calen, per tant, respostes polítiques específiques sobre les conseqüències directes i indirectes de la reducció i el tancament de plantes productives. O sobre els canvis estructurals, com el que es deriva de les dades que s'han conegut aquesta setmana amb relació al sector del tèxtil, que a Catalunya ha perdut més de 28.000 treballadors en sis anys.

D'altra part, el món del nostre temps ens porta també una conscienciació creixent amb relació a la sostenibilitat, amb relació a la preservació dels recursos del planeta. Després de molts anys de parlar sobre el món que deixariem als nostres fills, als nostres néts, d'observar els temes mediambientals en clau de futur –uns amb més preocupació que altres, tot s'ha de dir–, reaccionem ara d'una manera més general en veure que el tractament dels recursos té conseqüències en el present immediat, comencem a percebre que l'aplicació de criteris de desenvolupament sostenible és ja una exigència del present per tal com afecta les perspectives de benestar i de creixement econòmic. I recuperant un moment l'analogia inicial amb el canvi climàtic polític, podríem dir també que s'està estenent consciència catalanista en sectors econòmics que ja veuen que la defensa dels interessos col·lectius del país no és una qüestió difusa sobre la Catalunya que heretaran els seus fills i els seus néts, sinó que hi ha en joc els comptes de resultats del present immediat.

El món actual és, així mateix, un món on l'ús de les noves tecnologies s'estén de manera imparable. Fa poc més de vint anys hi havia a tot el món un milió d'abonats a la telefonia mòbil, que trucaven i rebien trucades amb cobertura limitada. Segons dades recents, fa dos anys ja ens acostàvem als dos mil milions d'abonats a la telefonia mòbil, i les utilitats integrades a l'aparell s'han multiplicat espectacularment (enregistrament d'imatges, de so, etc.), però també la possibilitat de millorar l'atenció pública al ciutadà: per exemple, trenta-tres línies d'autobús de Barcelona ja permeten saber, per mitjà del mòbil o de qualsevol dispositiu amb accés a Internet, quants minuts trigarà a passar l'autobús per una parada concreta. És una manera d'estalviar esperes molestes, de permetre a

l'usuari gestionar millor el seu temps. Aquest exemple, com el de la tramitació de gestions amb els ajuntaments o amb la Generalitat per mitjà d'Internet, des de casa, des de les empreses, són exemples de petits canvis per a la quotidianitat derivats de l'avenç i l'extensió de les noves tecnologies, però necessiten la decisió, la gestió i la posada en pràctica de polítiques públiques.

La modernització d'un país i l'adaptació a les noves realitats és, doncs, el resultat d'una suma d'impulsos tècnics, socials, empresarials i polítics. Per tant, el fre a qualsevol d'aquests impulsos és un fre al desenvolupament de tot el país.

És en aquest sentit que, ara com ara, Catalunya no es pot deslliurar del conflicte permanent amb l'Estat, entenent *conflicte* com a diàleg d'interessos oposats, sense cap altra connotació que no sigui pacífica i constructiva.

PER QUÈ AQUEST CONFLICTE PERMANENT?

Perquè davant tots aquests canvis, davant la necessitat d'adaptar Catalunya a les noves demandes, a les noves situacions, als nous reptes, per a garantir els interessos comuns, ens trobem amb el fre d'un Estat que amb la seva obsessió unitària no ens permet gestionar amb plena llibertat el present ni preparar-nos amb garanties per als reptes i les oportunitats del futur.

Perquè s'està demostrant que malgrat els evidents efectes econòmics positius que la descentralització autònoma ha portat arreu de l'Estat, la inèrcia centralista s'entesta a negar la necessitat evident de fer un pas més enllà, de permetre descentralitzar també el poder real de l'Estat. Continua molt activa la mentalitat del «km 0». El sistema aeroportuari, els traçats dels trens d'alta velocitat o la resistència al trasllat de la Comissió del Mercat de les Telecomunicacions en són exemples significatius, per no parlar de la famosa OPA a Endesa.

I això és incompatible amb el fet que per a ser més competitius en l'entorn global ens cal més llibertat en l'exercici de les competències. La competitivitat de Catalunya passa per l'exercici de competències, per la capacitat de decidir i gestionar les estratègies a llarg termini en qüestió d'infraestructures, d'energia,

d'immigració. I quan parlem de poder de decisió, quan parlem de lliure exercici, parlem també, i sobretot, de finançament.

Del que es tracta és de canviar el paradigma estructural. Com explico sovint, en tots els àmbits –empresarials, socials, institucionals, polítics– l'antiga estructura de lents blocs piramidals s'està substituint per àgils sistemes en xarxa que permeten respondre amb proximitat i rapidesa davant els reptes canviants del nostre temps. Manel Castells ho ha escrit d'una manera més acadèmica: «Les funcions i els processos dominants s'organitzen en xarxes, les quals constitueixen la nova morfologia social de les nostres societats». Però l'Estat espanyol, aferrat a antigues essències patriòtiques, es resisteix a acceptar la seva veritable realitat plural. La mentalitat radial –la visió de «km 0»– és una excentricitat econòmica al món actual perquè promou l'economia administrativa i castiga l'economia productiva.

Economistes de prestigi ens diuen que els estats i les regions de la mida i les característiques de Catalunya són els més eficients i competitius per a actuar en el món global.

Parlen d'agilitat en la presa de decisions, de no tancar-se en les pròpies fronteres, davant la lentitud burocràtica dels grans estats centralistes, poc atents a les necessitats heterogènies i multiplicadament diferenciades dels seus territoris.

Parlen de la importància de les infraestructures i de gestionar aeroports de gran capacitat transnacional.

I AMB QUÈ ENS TROBEM?

Ens trobem amb limitacions per a articular un bon sistema d'infraestructures logístiques i de transport. Amb els interessos i les capacitats de l'aeroport del Prat subordinats als criteris d'un sistema de gestió centralista per al qual el potencial i les necessitats empresarials i socials de Catalunya no són cap prioritat.

Ens trobem també amb un transport ferroviari encara en mans de l'Estat. Un transport ferroviari no només insuficient a l'hora de vertebrar el territori sinó també, per la desatenció acumulada, d'una ineficiència extrema. Les conseqüències són prou conegudes: pèrdues en la productivitat dels treballadors que arriben tard a la feina, pèrdua de temps i qualitat de vida de les persones afectades directament i indirectament, i un pas enrere en l'intent de descongestionar unes infraestructures viàries ara més col·lapsades. Continuem pagant peatges.

Per tant, el món polític català ha de fer un doble esforç permanent. No només ha de donar resposta als reptes i als problemes propis de qualsevol país en aquest context de canvis als quals feia referència al principi, sinó que, per a fer-ho, massa sovint ha d'entrar en conflicte amb un Estat central que li limita els instruments, les eines que necessita per a resoldre els problemes de la gent. De vegades, encara pitjor, des de la desinformació i el desconeixement propi de la distància, l'Estat pren decisions que posen en discussió projectes polítics consolidats de Catalunya, com en el cas del decret d'ensenyament recent.

LA SITUACIÓ MÉS CONFLICTIVA, PERÒ, ÉS LA QUE VIU L'ESTATUT.

Els darrers anys, quan se'm deia que quina falta feia el procés engegat de reforma de l'Estatut, recordava, entre altres aspectes, els més de quatre-cents assumptes de conflictivitat competencial entre Catalunya i l'Estat plantejats al Tribunal Constitucional durant la vigència de l'anterior Estatut.

Però el que havia de ser per fi un marc estable que blindés les competències i el finançament de Catalunya per garantir estabilitat en els grans projectes polítics del país i reduir els conflictes entre Catalunya i l'Estat a partir d'un avenç en l'autogovern fou laminat fins a trencar el consens, la unitat i, sobretot, l'entusiasme del text aprovat pel Parlament.

Catalunya va acceptar tot això i ara es troba que es posen traves al desenvolupament del text, es troba que l'únic blindatge que s'intueix és encara més a la baixa, en el seu viatge al Tribunal Constitucional després d'un recurs que ha demostrat una vegada més que hi ha qui els principis d'igualtat i de

llibertat només els entén contra Catalunya. Es troba que, un cop aprovat el nou Estatut, l'Estat presenta lleis i decrets que ignoren el nou marc competencial, que envaeixen les competències que acabàvem de pactar amb el mateix Estat.

El més greu, el que constitueix un veritable risc de crisi de l'Estat, és la possibilitat que el text referendat pel poble de Catalunya sigui escapçat a *posteriori*, de manera implícita o explícita, pel Tribunal Constitucional. Tot i reconèixer amb tot el respecte la legitimitat i les funcions del Tribunal, cal tenir present que l'Estatut és un pacte entre dues parts: l'Estat, representat en les Corts, dipositàries de la sobirania popular; i, de manera directa, el poble de Catalunya, que s'expressa en referèndum.

Per tant, alterar aquest pacte –hi insisteixo– modificant-ne part de l'articulat o bé restringint-ne la interpretació, comportaria, com ja he dit, una crisi d'Estat, ja que es vulneraria el pacte entre aquest i el poble de Catalunya. ¿I ho pot acceptar, el poble de Catalunya, això? Quin valor té un pacte amb l'Estat si el mateix Estat després el modifica unilateralment? Una de les parts en sortiria posteriorment perjudicada, amb la pèrdua de confiança i de credibilitat en les institucions de l'Estat que això comportaria. En sortiria perjudicada a nivell formal, però també a nivell pràctic, ja que, com han començat a advertir moltes veus, es reduiria al mínim la possibilitat de desenvolupar polítiques públiques específiques a Catalunya.

Haig de manifestar públicament la decepció per la decisió del Tribunal Constitucional de rebutjar el recurs de súplica de la Generalitat contra la recusació del magistrat Pérez Tremps. La decisió del Tribunal ens ha privat del jutge natural que preveu la mateixa Constitució, la qual, ens pot agradar més o menys, és la norma que, en definitiva, marca les regles d'aquest joc. El Tribunal Constitucional l'integren dotze membres i la decisió presa amb la recusació d'un d'aquests dotze magistrats deixa el Tribunal incomplet i, en conseqüència, privat d'una part de les argumentacions i les aportacions al debat i a la deliberació que hauria d'haver fet. Aquesta decisió va, per damunt de tot, en contra dels interessos del dret i, de manera indirecta, pot afectar greument els interessos de Catalunya.

Alguns encara insistiran que no s'ha de fer cas de tot això, que la prioritat política ha de ser resoldre els problemes de la gent i no buscar excuses amb reivindicacions nacionalistes que no interessin la societat catalana, que no interessin la gent. No interessa, el transport? No interessa, el que passa amb Renfe? Que potser els catalans no agafen el tren o l'avió? Que no interessin, les escoles?

Perquè si fem un petit resum de la tossuda realitat des que ha començat el 2007, Renfe, l'aeroport del Prat, el decret d'ensenyament i el viacrucis legal de l'Estatut català ens recorden cada dia que el catalanisme, entès com 'la defensa dels drets, les llibertats, l'autogovern i el benestar del poble català' és una necessitat vigent en qualsevol àmbit socioeconòmic del país.

No és només una qüestió de defensa de la identitat pròpia. És una qüestió d'interès col·lectiu comú. No es tracta d'enfrontar banderes, sinó de defensar les prioritats i els projectes polítics, de defensar l'exercici de l'autogovern per a poder servir els interessos de les persones, de les empreses i del conjunt de la societat catalana.

Aquesta és la base del catalanisme. Un catalanisme que, com bé explica Josep Termes, s'assenta sobre tres potes: llengua, indústria i gran ciutat. Llengua, per identitat i per cohesió. Indústria, per productivitat i esperit emprenedor. Gran ciutat, per modernitat i cosmopolitisme. Des del punt de vista polític això ens obliga, tant als que aspirem a la independència com als que defensen diferents formes d'autogovern dins l'Estat espanyol, ens obliga a tots, per sentit de país, per coherència amb els objectius propis, a cercar uns pactes mínims per als grans reptes de país, per a les grans qüestions estratègiques sobre les quals cal actuar ara i en els propers anys.

El Parlament ha de ser l'escenari central d'aquests pactes, l'espai de trobada i de diàleg de les diferents visions i sensibilitats del país. Al Parlament, cal plasmar-hi políticament i abordar-hi amb rigor, sense electoralisme i amb responsabilitat, pactes sobre les infraestructures, sobre els recursos energètics, sobre la immigració.

Al Parlament s'hi han de fer debats específics i monogràfics entorn d'aquestes qüestions. Debats que no podem tancar en lluites electoralistes, debats que han de formar part de l'actualitat pública, debats que la ciutadania, la societat civil, no pot ignorar.

El Parlament, per tant, ha de tenir un paper central en els grans debats de la Catalunya que volem. Però el debat, la implicació, no es poden quedar aïllats al Palau del Parc de la Ciutadella, l'acció no es pot limitar a mesures del Govern.

El paper de la societat civil –com sempre en la nostra història– és imprescindible i, en aquest sentit, iniciatives com la que avui té lloc amb relació al futur de l'aeroport del Prat, en un acte acadèmic amb gran representació de la societat empresarial catalana per a debatre un tema que afecta els interessos de Catalunya, són un senyal, una petita mostra que, davant l'evidència dels fets, s'està recuperant una certa consciència catalanista en sectors que darrerament havien defugit responsabilitats en la defensa dels interessos col·lectius de Catalunya.

Ens feia falta –i ens fa falta– que el gruix de la societat empresarial recuperi consciència catalanista, recuperi la veu i entengui finalment que els interessos particulars dels catalans passen obligatòriament pels interessos del conjunt de Catalunya.

De la mateixa manera, fa un moment parlava del risc de crisi d'Estat amb relació a l'Estatut i el seu pas pel Tribunal Constitucional. Si aquesta crisi es produeix caldrà articular una resposta política des del catalanisme, que tant de bo aquesta vegada compti amb el suport explícit de la gent progressista d'Espanya, dels que no comparteixen la visió reaccionària que es resisteix a acceptar la modernització de l'Estat. Aquest suport, si arriba, serà benvingut. Però el que resultarà imprescindible, per damunt de tot, serà poder-hi sumar la resposta i la implicació de la societat catalana.

Es pot pensar que les meves paraules són gairebé utòpiques avui dia, quan la pràctica majoritària entre la gent és anar cadascú a la seva. Però fins i tot si acceptem la motivació egoista: que potser alguna empresa veuria amb bons ulls

que els efectes de les deslocalitzacions derivessin en una greu conflictivitat laboral? Que potser no n'hi ha cap que faci comptes i comprovi el potencial de guanys particulars si es milloren les infraestructures? És més, de què serveix esforçar-se a evitar reaccions i boicots a les empreses si aquestes perden competitivitat pel fre a la modernització del país?

¿Es poden deixar sols el Govern i el Parlament en la defensa dels interessos de tots els catalans davant la maquinària política, institucional, mediàtica, econòmica i social d'un Estat centralista que no vol ensenyar els comptes d'un dèficit fiscal que des de fa anys pesa com una llosa sobre els serveis, les polítiques i la competitivitat de Catalunya i empobreix l'economia familiar dels catalans?

Si no hi posem nosaltres mateixos traves, l'articulació del catalanisme amb relació a determinades qüestions no sembla impossible d'aconseguir. Caldrà, això sí, combinar fermesa i mesura.

Fermesa en la defensa dels interessos col·lectius, assumint la responsabilitat col·lectiva, especialment necessària quan el poder polític és limitat, com és el cas de Catalunya. Cal mantenir la fermesa quan el catalanisme s'articula i es posiciona amb força sobre una qüestió. Al llarg de la història se'ns ha aplicat repetidament la màxima «Divideix i venceràs». Ja ens han dividit prou vegades, ja ens han vençut prou vegades perquè continuem actuant amb mesquinesa en les qüestions que demanen unitat i sentit de país. Necessitem mantenir la fermesa, fins i tot davant l'estètica, davant el «què diran de nosaltres» tantes vegades utilitzat per acovardir la part amb menys autoestima del poble català.

Fermesa, doncs. Però la fermesa necessita el sentit just de la mesura per a mantenir-se. Cal el cap fred i ser acurats en l'anàlisi dels conflictes, en el recompte de les pròpies forces. Cal conèixer amb exactitud l'abast real del compromís col·lectiu existent, valorar amb rigor les possibles reaccions. El catalanisme del segle XXI s'ha de caracteritzar per una fermesa sense renúncies, però amb sentit de la realitat.

Cal afegir que el català és entre moltes altres coses un poble tossut. Per tant, que ningú esperi que el catalanisme visqui eternament refugiat en la queixa permanent ni en l'acceptació d'una situació desfavorable per als interessos socials i econòmics de Catalunya. Perquè l'anomenat *problema catalán*, no és només una reivindicació en el pla dels sentiments i les emocions, sinó la suma d'aquests i de les necessitats socials, polítiques, econòmiques i empresarials de tot Catalunya.

Em permeto citar uns fragments d'articles d'opinió publicats a la premsa del país les darreres setmanes: «La T-4 madrilenya ha estat a Catalunya una fàbrica d'independentistes molt més productiva que tots els discursos que puguin fer Carod o Puigcercós» i «La foto de la T-4 ha servit perquè quallés la idea que no tot és paranoia, que efectivament hi ha poders que no són neutrals i territoris desigualment tractats».

Un altre retall: «El fonamentalisme espanyolista (...) denuncia ruptures imaginàries i reforça el més ranci centralisme». I afegeix: «Aquest centralisme no és pura ideologia, sinó també defensa de privilegis».

I finalment: «L'única alternativa realista davant el secular problema català és l'Estat federal o l'autodeterminació de Catalunya». I també planteja: «(...) no més enllà del 2008 un autèntic i gravíssim conflicte institucional que només admetrà dues solucions: o construïm entre tots un autèntic Estat federal o reconeixem el dret d'autodeterminació que deixi obert a Catalunya el camí de la seva independència».

Aquests articles no els signen Salvador Cardús, Xavier Bru de Sala, Josep M. Pasqual, Josep M. Terricabras o altres opinadors vinculats a una certa idea de país o fins i tot de sobiranisme. Són de Josep Ramoneda, Jordi Borja i Juan José López Burniol.

Mentrestant –mentre no arriba el 2008, que López Burniol marca com a data de referència en el seu article–, la vida política catalana continuarà centrada en els seus dos vessants, no oposats, sinó complementaris: la defensa i la millora de l'autogovern, i el seu normal exercici.

Entre debats puntuals d'actualitat haurem d'articular les propostes per a encarar els grans reptes de la Catalunya dels set milions llargs. I perquè els projectes immediats esdevinguin realitat continuarem fent servir tots els mecanismes possibles. Això sí, amb fermesa, amb més fermesa que fins ara. I sense perdre el sentit exacte de la mesura del que som, de com som i de com volem ser: una Catalunya millor i més lliure. Una Catalunya competitiva i emergent en el món global. Una Catalunya culta i solidària. Un país, doncs, modern i avançat.